

ХУДУДЛАРДАГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УЧУН СТРАТЕГИК РЕЖАЛАШТИРИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Мустафаев Бахтиёр Рустамович

*Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги
«Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг илмий
асослари ва муаммолари» илмий-тадқиқот маркази*

Аннотация. Мақола ҳудудларда ишлаб чиқаришни ривожлантириш бўйича стратегик режалаштиришни амалга оширишнинг нозик жиҳатларини ўрганади. Ноёб ижтимоий-иқтисодий муҳитт, маданий омиллар ва географик ўзгаришлар стратегик режалаштиришга мослаштирилган ёндашувни тақозо этади. Ўзбекистонга хос бўлган назарий асослар, методологик ёндашувлар ва реал амалиётларни таҳлил қилиб, ушбу мақола мамлакат минтақаларида иқтисодий ўсишни ва барқарор ривожланишни рағбатлантириш учун стратегик режалаштиришдан қандай самарали фойдаланиш мумкинлиги ҳақида тушунча беради.

Калит сўзлар: ҳудуд, стратегик режалаштириш, барқарор ривожланиш, минтақавий иқтисод.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Мустафаев Бахтиёр Рустамович

*Научно-исследовательский центр «Научные основы и
проблемы развития экономики Узбекистана» при
Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. В статье рассматриваются нюансы реализации стратегического планирования развития производства в регионах. Уникальная социально-экономическая среда, культурные факторы и географические различия требуют индивидуального подхода к стратегическому планированию. Анализируя теоретические основы, методологические подходы и реальную практику, специфичную для Узбекистана, данная статья дает представление о том, как стратегическое планирование может эффективно использоваться для содействия экономическому росту и устойчивому развитию в регионах страны.

Ключевые слова: регион, стратегическое планирование, устойчивое развитие, региональная экономика.

IMPROVEMENT OF STRATEGIC PLANNING FOR REGIONAL PRODUCTION DEVELOPMENT

Mustafaev Bakhtiyor Rustamovich

Research center "Scientific bases and problems of development of the economy of Uzbekistan" under the Tashkent State University of Economics

Abstract. *The article examines the nuances of implementing strategic planning for the development of production in the regions. Unique socio-economic environments, cultural factors, as well as geographic variations require a tailored approach to strategic planning. Analyzing theoretical frameworks, methodological approaches and real practices specific to Uzbekistan, this article provides insight into how strategic planning can be effectively used to promote economic growth and sustainable development in the country's regions.*

Keywords: *region, strategic planning, sustainable development, regional economy.*

Кириш.

Жаҳон миқёсида глобал иқтисодий муҳит жадал ўзгаришларни бошдан кечирмоқда ва минтақавий ривожланиш иқтисодий ўсишни таъминлашнинг муҳим омили сифатида намоён бўлмоқда. Минтақалар ичидаги ишлаб чиқариш тармоқларининг ўзгарувчанлиги халқларнинг умумий иқтисодий фаровонлигини шакллантиришда ҳал қилувчи роль ўйнайди. Муайян географик ҳудудларда ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун стратегик режалаштиришнинг нозик фарқларини тушуниш барқарор ўсишни, барқарорликни ва ресурсларни адолатли тақсимлашни таъминлаш учун зарурдир.

Минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг эътироф этилган аҳамиятига қарамай, самарали стратегик режалаштириш механизмлари ва уларни муваффақиятли амалга ошириш бўйича адабиётларда бўшлиқ мавжуд. Минтақавий миқёсда ишлаб чиқариш ўсишини таъминлаш учун турли манфаатдор томонлар ва ресурсларни мослаштириш билан боғлиқ мураккабликлар нозик текширувни талаб қилади. Ушбу тадқиқот минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришни оптималлаштирадиган стратегик режалаштириш жараёнлари ва амалга ошириш механизмларини ўрганиш орқали ушбу бўшлиқни бартараф этишга қаратилган.

Адабиётлар шарҳи.

Стратегияни амалга ошириш ва режалаштириш амалиётидаги ролини таҳлил қилиш учун замонавий ва тез-тез ўзига хос ижтимоий, иқтисодий ва маданий ўзгаришларга нисбатан атамаларнинг контекстуализацияси талаб қилинади (Vasilevska, 2009). Стратегия атамаси уруш фанидан келиб чиққан (Салет ва Фалуди, 2000) ва Сарторио (2005) стратегия тушунчасининг асл маъноси муҳим, у режалаштиришнинг иккита компонентини жамлайди, деб ҳисоблайди: бири режалаштириш назариясида, иккинчиси режалаштириш амалиётида. Биринчи компонент амалга ошириш, узоқ муддатли истиқболлар, потенциал келажак ҳақидаги орзу қилинган ва барқарор ғоялар билан боғлиқ. Иккинчи компонент турли хил кўринишга эга бўлган турли хил ва тез-тез қарама-қарши мақсадларга эришиш учун турли хил фаолиятни амалга оширадиган бир ёки бир нечта манфаатдор томонларнинг мавжудлиги билан боғлиқ.

Стратегик режалаштиришнинг янги маъноси ўтган асрнинг 70-80 йилларида рационаллик ва самарадорлик тамойиллари саҳнага чиққан ва бозор ўз ўрнига эга бўлган инқироз даври ва интизом сифатида режалаштиришнинг бутунлай қулаши билан боғлиқ. ҳукмрон тартибга солиш механизми («Тетчеризм» ва «Рейганизм» деб аталадиган давр). Профессional жамоатчиликнинг бир қисми давлат секториди

стратегик режалаштириш аслида шу даврда кенгайиб бораётган корпоратив стратегик режалаштиришдан келиб чиқади, деб ҳисоблайди (Vujošević, 2002). Шундай қилиб, баъзи янги стратегик тамойиллар қарорларни тайёрлаш ва қабул қилиш жараёнида анъанавий оқилона ёндашувга асосланади: 1) ҳолатни кўриб чиқиш; 2) таҳлил қилиш; 3) муқобил вариантларни тадқиқ қилиш ва баҳолаш; 4) стратегияни танлаш; ва 5) мониторинг. Буларнинг барчасида кўпроқ ўзаро таъсир ва ҳамкорлик мавжуд.

Бугунги кунда амалда стратегик режалаштириш ва ундан ҳам кўпроқ режалаштиришда стратегияларни амалга ошириш доимо ўзгариб туради ва ўзгариб туради. Умуман олганда, стратегик режалаштириш миссия, қарашлар, қадриятлар, мақсадлар, вазифалар, роллар ва масъулият, вақт жадваллари ва бошқаларни аниқлаш учун ишлатилиши мумкин. Бу сиёсатни ишлаб чиқишда контекст, ресурслар ва имкониятларни ҳисобга оладиган тизимли, яхлит ёндашув сифатида тавсифланиши мумкин. узоқ муддатли (Dimitrou, Thomson, 2007).

Маҳаллий ривожланишни стратегик режалаштириш учун асос яратиш бўйича таклиф “ўсиш нуқтаси” контсепцияси функционал ва ситуацион тамойилларнинг комбинациясини, бошқарув объектлари ва субъектларини бутун ташкилий тузилма сифатида тақдим этишни назарда тутди. Ушбу ёндашув бошқарув тизими шароитларини ўзгартириш имкониятини кўриб чиқишга, унинг муқобил вариантларга ўтиш орқали ўзгарувчан ташқи муҳитга мослашувчан муносабатини таъминлашга имкон беради (Bondaruk, Komarovskiy, 2015).

Де Андриеснинг (2019) фикрича, режалаштириш тизимлари, аслида, режалаштириш ёндашуви ва усулларини танлашда янада мураккаблашди. Стратегик режага ёндашув турли хил усулларни ўз ичига олиши керак, бу режалаштириш кўриб чиқилиши керак бўлган кўплаб ўзгарувчиларнинг ноаниқлигига тўлиқроқ ва сезгирроқ бўлиши керак. Ушбу ўзгариш стратегик режанинг муваффақиятини аниқлашга қодир бўлган асоснинг тан олинишини англатади. Усул ва техникага йўналтирилган ушбу стратегик ёндашувни амалга ошириш стратегияни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш жараёнида турли хил муҳим ва фойдали ролларни ўйнаши мумкин.

Стратегик режалаштириш моделини ишлаб чиқишда ахборотнинг уч туридан фойдаланиш мумкин: ақлий, ёзма ва рақамли (Forrester, 1992).

Ҳозирги замон шароитида стратегик режалаштириш ҳам назарий, ҳам амалиётда доимий ўзгаришлар билан ажралиб туради. У узоқ муддатли истиқболда сиёсатни ишлаб чиқишда кенгроқ, мавжуд ресурслар ва ташкилий имкониятларни ҳисобга олган ҳолда тизимли ва яхлит восита бўлиб хизмат қилади. Стратегик режалаштириш моделларида ақлий, ёзма ва рақамли маълумотларнинг интеграцияси замонавий минтақавий ривожланишга хос бўлган муаммолар ва ноаниқликларни ҳал қилиш учун кўп қиррали, динамик ва ахборотга бой ёндашув зарурлигини янада таъкидлайди.

Аслини олганда, стратегик режалаштириш минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг мураккабликларини ҳал қилиш учун асос бўлиб қолмоқда, ўзгаришларни ўз ичига олган, ҳамкорликни ривожлантирадиган ва барқарор ва орзу қилинган келажакка интилишда онгли қарорлар қабул қилиш имконини берадиган асосни таклиф этади.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Худудлар ўз ресурсларини оптималлаштириш, инновацияларни қўллаб-қувватлаш ва барқарор ўсишни таъминлашга интилаётганда, стратегик режалаштириш ажралмас восита сифатида пайдо бўлади. Иқтисодиётлар ривожланиб борар экан, ишлаб чиқаришга ҳар томонлама ва истиқболли ёндашув зарурати тобора муҳим аҳамият касб этмоқда.

Стратегик режалаштиришни бошлашдан олдин, ҳар бир минтақанинг ўзига хос динамикасини тушуниш жуда муҳимдир. Географик хусусиятлар, демографик таркиб,

мавжуд инфратузилма ва маҳаллий саноат каби омиллар умумий тушунишга ёрдам беради. Ушбу тушунча ишлаб чиқаришни ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқиш учун асос бўлади.

Минтақанинг иқтисодий, ижтимоий ва экологик мақсадларига мос келадиган аниқ ва ўлчанадиган мақсадларни белгилаш лозим. Бу бандликни ошириш, инновацияларни рағбатлантириш ёки барқарор ишлаб чиқариш амалиётига эришиш бўладими, бу мақсадлар ҳамжамият ва кенгроқ иқтисодий интилишларини акс эттириши керак.

Асосий манфаатдор томонларни, жумладан маҳаллий корхоналар, давлат тузилмалари, жамоатчилик вакиллари ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ташкилотларини жалб қилиш муҳим аҳамиятга эга. Уларнинг фикрлари турли истиқболларни тақдим этади ва стратегик режанинг ҳар томонлама ривожланганлигини ҳамда барча тегишли томонларнинг эҳтиёжлари ва ташвишларига жавоб беришини таъминлайди.

Стратегик режалаштириш ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун зарур бўлган инфратузилма инвестицияларини аниқлаши ва устуворлигини таъминлаши керак. Бу транспорт тармоқларини янгилашни, энергия инфратузилмасини яхшилашни ёки технологик марказларни яратишни ўз ичига олиши мумкин. Ишлаб чиқариш фаолиятининг самарали ишлаши ва инвестицияларни жалб қилиш учун мустаҳкам инфратузилма асоси муҳим аҳамиятга эга.

Қўллаб-қувватловчи сиёсат ва рағбатларни амалга ошириш ишлаб чиқаришни ривожлантиришда кучли воситадир. Булар солиқ имтиёзлари, субсидиялар ва бизнесни минтақага сармоя киритишга ундаш учун тартибга солиш жараёнларини тартибга солишни ўз ичига олиши мумкин. Ушбу имтиёзларни минтақанинг ўзига хос эҳтиёжлари ва кучли томонларига мослаштириш уларнинг самарадорлигини оширади.

Самарадорлик ва рақобатбардошликни ошириш учун технологик ютуқларни қабул қилиш лозим. Бу инновацион марказларни ривожлантириш, тадқиқот ва ишланмалар ташаббусларини қўллаб-қувватлаш ва Саноат 4.0 технологияларини жорий этишга кўмаклашишни ўз ичига олиши мумкин. Технологик жиҳатдан илғор ишлаб чиқариш экотизимлари замонавий жаҳон бозорининг муаммоларига жавоб бериш учун яхши жиҳозланган.

Ишлаб чиқаришни ривожлантириш стратегиясига барқарор амалиётларни киритиш керак. Иқтисодий ўсишни экологик масъулият билан мувозанатлаш минтақанинг узоқ муддатли ҳаётийлиги учун муҳим аҳамиятга эга. Бу экологик тоза ишлаб чиқариш усуллари қўллаш, чиқиндиларни камайтириш ва айланма иқтисодиёт тамойилларини ўз ичига олади.

Худудларда ишлаб чиқаришни ривожлантиришни стратегик режалаштириш яхлит ва мослашувчан ёндашувни талаб қилади. Минтақавий динамикани тушуниш, манфаатдор томонларни жалб қилиш, инфратузилмага сармоя киритиш, қўллаб-қувватловчи сиёсатларни амалга ошириш, технологияни қўллаш ва барқарорликка устувор аҳамият бериш орқали минтақалар барқарор ва инклюзив иқтисодий ўсиш учун йўл харитасини яратиши мумкин. Пухта амалга оширилган стратегик режа нафақат худуднинг рақобатбардошлигини ошириш, балки унинг аҳолисининг умумий фаровонлиги ва фаровонлигини оширишга ҳам хизмат қилади.

Бугун Ўзбекистонни худудлари сифатида 14 та регионни тушунамиз. Демак, стратегик режалаштиришда маъмурий худудларни ҳам, уларнинг кичикроқ кичик худудларини ҳам ҳисобга олиш минтақавий ривожланишнинг илмий тамойилларига мос келади. Ҳар бир худуднинг ўзига хос салоҳиятини тан олиш, ҳамкорлик имкониятларини аниқлаш ва мослашувчан стратегияларни амалга ошириш орқали Ўзбекистон ўзининг минтақавий шароитининг барча даражаларида ҳар томонлама ва барқарор ривожланишга ёрдам бериши мумкин.

Стратегик режалаштириш ҳар бир кичик ҳудудга хос бўлган имкониятларни батафсил таҳлил қилишни ўз ичига олиши керак. Бу маҳаллий саноатни, табиий ресурсларни, ишчи кучи малакасини ва маданий бойликларни баҳолашни ўз ичига олиши мумкин.

Илмий нуқтаи назардан, ҳудудларни биргаликда ривожлантириш ғояси қўшни кичик ҳудудлар ўртасидаги синергия ва ҳамкорлик имкониятларини ўрганишни таклиф қилади. Бу умумий инфратузилма лойиҳаларини, қўшма иқтисодий ташаббусларни ва таълим ва малака ошириш каби соҳаларда мувофиқлаштирилган саъй-ҳаракатларни ўз ичига олиши мумкин.

Илмий методологияларга асосланган ҳудудий режалаштиришнинг интеграциялашган ёндашуви турли кичик ҳудудларнинг ўзаро боғлиқлигини тан олади. Бу макро (минтақавий) ва микро (субминтақавий) даражаларда ривожланиш мақсадларини мувофиқлаштиришни, яхлит ва барқарор ривожланиш учун стратегиялар бир-бирини тўлдиришини таъминлайди.

Тармоқ эффектларининг илмий концепцияси минтақавий ривожланишга қўлланилиши мумкин, бу қўшни кичик ҳудудлар ўртасидаги иқтисодий ва ижтимоий ўзаро таъсирлар умумий ривожланиш натижаларини кучайтириши мумкинлигини таъкидлайди. Ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлар умумий фойда келтириши ва барқарор ўсиш учун ижобий тескари алоқа айланишини яратиши мумкин.

Илмий жиҳатдан қатъий ёндашув минтақалар ва кичик минтақалар динамик объектлар эканлигини тушунишни ўз ичига олади. Шу сабабли, стратегик режалар катта маъмурий ҳудудларда ҳам, уларни ташкил этувчи удудларда ҳам ўзгарувчан шароитларни, пайдо бўлаётган имкониятларни ва юзага келиши мумкин бўлган муаммоларни ҳисобга олган ҳолда мослашувчан бўлиши керак.

Ривожланиш тараққиётини илмий жиҳатдан ўлчаш минтақавий ва субминтақавий кўрсаткичларни ўз ичига олган яхлит кўрсаткичлар тўпламини талаб қилади. Бунга иқтисодий ўсиш, бандлик даражаси, экологик барқарорлик ва ижтимоий фаровонлик киради. Баҳолаш тизими ҳар бир ҳудуднинг нозик тараққиётини қамраб олиши керак.

Ўзбекистон шароитида стратегик режалаштиришнинг назарий асосларини тушуниш жуда муҳимдир. Ўзбекистоннинг минтақавий ривожланиши инфратузилмадаги номутаносиблик, бозорларга кириш ва малака ошириш зарурати каби муаммоларга дуч келмоқда. Ўзбекистон иқтисодиётни диверсификация қилиш ва барқарор ривожланиш йўлини давом эттирар экан, технология интеграциясини ва турли тармоқларда инновацияларнинг ролини ҳисобга олиш минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришга истиқболли ёндашувни сақлаш учун муҳим аҳамиятга эга.

Бугун Ўзбекистондаги ҳудудларида ишлаб чиқаришни ривожлантиришда мавжуд қийинчиликлар ва ечимларни қуйида келтириб ўтсак:

1. Инфратузилмани ривожлантиришдаги минтақавий номутаносиблик ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун стратегик режалаштиришни самарали амалга оширишга тўсқинлик қилмоқда. Транспорт, энергетика ва алоқа тармоқларидан фойдаланишнинг тенгсизлиги айрим ҳудудларнинг имкониятларини чеклашига олиб келмоқда.

Инфратузилмани ривожлантиришга мақсадли инвестицияларни инвестициялар етарли бўлмаган ҳудудларга йўналтирилиши тафовутларни бартараф этиши мумкин. Бу ишлаб чиқариш фаолияти учун қулай муҳит яратиш учун янги йўллар қуриш, транспорт тармоқларини янгилаш ва ишончли энергия манбаларини таъминлашни ўз ичига олиши мумкин.

2. Миллий ва халқаро бозорларга киришнинг чекланганлиги минтақавий ишлаб чиқаришнинг ўсишига тўсқинлик қилиши мумкин. Бозорнинг нотекис интеграцияси

минтақалар учун ўз маҳсулотларини самарали намойиш этиш ва сотишда қийинчиликларга олиб келиши мумкин.

Савдо коридорлари, логистика марказларини ташкил этиш ва электрон тижорат платформаларини ривожлантириш орқали бозорга киришни осонлаштириш минтақавий маҳсулотларнинг киришини кенгайтириши мумкин. Савдо шерикликларини мустақамлаш ва минтақавий иқтисодий ҳамкорлик ташаббусларида иштирок этиш ҳам янги бозор имкониятларини очиши мумкин.

3. Мос келмайдиган ёки чекловчи тартибга солиш муҳити турли минтақаларда фаолият юритувчи корхоналар учун қийинчиликлар туғдирмоқда. Турли хил қоидалар кириш учун тўсиқлар яратиши ва стратегик режаларнинг муаммосиз бажарилишига тўсиқлик қилиши мумкин.

Ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мувофиқлаштирилган ва бизнес учун қулай меъёрий-ҳуқуқий базани яратиш ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун қулай муҳит яратади. Ҳудудий манфаатдор томонларнинг фикр-мулоҳазалари асосида меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни мунтазам баҳолаш ва қайта кўриб чиқиш мослашувчан ва сезгир тартибга солиш муҳитини яратишга ёрдам беради.

4. Минтақалар бўйича ижтимоий-маданий омилларнинг ўзгариши муайян ишлаб чиқариш стратегияларини қабул қилиш ва амалга оширишга таъсир қилиши мумкин. Иш амалиётидаги маданий фарқлар, инновацияларга бўлган муносабат ва анъанавий иқтисодий фаолият стратегик режаларнинг муваффақиятига таъсир қилиши мумкин.

Маданий жиҳатларни стратегик режалаштириш жараёнларига интеграциялаш, қарорлар қабул қилишда маҳаллий ҳамжамиятларни жалб қилиш ва маданий жиҳатдан сезгир ёндашувларни илгари суриш ишлаб чиқаришни ривожлантириш ташаббусларининг қабул қилиниши ва самарадорлигини ошириши мумкин. Жамият етакчилари билан ҳамкорлик қилиш ва маҳаллий аҳолини режалаштиришга жалб қилиш янада барқарор ёндашувни таъминлайди.

1-расм. Ўзбекистонда стратегик режалаштиришни муваффақиятли амалга ошириш учун келажакдаги йўналишлар⁶²

⁶² Муаллиф томонидан шакллантирилган.

Ушбу муаммоларни мақсадли ва шароитга мос ечимлар орқали ҳал қилиш Ўзбекистоннинг турли ҳудудларида ишлаб чиқаришни ривожлантириш бўйича стратегик режалаштиришни муваффақиятли амалга ошириш учун муҳим аҳамиятга эга. Ушбу тўсиқларни тушуниш ва юмшатиш орқали манфаатдор томонлар янада адолатли, барқарор ва фаровон минтақавий ривожланишга йўл очишлари мумкин.

1-расмда кўриниб турибдики, Ўзбекистонда стратегик режалаштиришни муваффақиятли амалга ошириш учун келажакдаги йўналишлар келтириб ўтмоқдамиз ва уларни асослашга ҳаракат қиламиз. Рақамли технологиялар ва Саноат 4.0 тамойилларини қўллаш Ўзбекистонда минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришга тўртки бериши мумкин. Ақлли ишлаб чиқариш, IoT (Internet of Things) ва маълумотлар таҳлили интеграцияси самарадорликни ошириши, харажатларни камайтириши ва ишлаб чиқариш жараёнларини реал вақт режимида кузатиш имконини беради.

Минтақавий ишлаб чиқариш стратегияларини Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Барқарор Ривожланиш Мақсадларига (SDGs) мувофиқлаштириш узоқ муддатли ривожланиш учун ҳаракатлантирувчи куч бўлиши мумкин. Стратегик режаларда экологик барқарор амалиёт, ижтимоий инклюзивлик ва ресурсларни масъулиятли бошқаришга устувор аҳамият бериш ишлаб чиқариш ўсиши нафақат иқтисодий жиҳатдан фойдали бўлишини, балки кенгроқ ижтимоий ва экологик мақсадларга ҳам ҳисса қўишини таъминлайди.

Ҳудудларда иқтисодий фаолиятни диверсификация қилишни рағбатлантириш ташқи таъсирларга чидамлик учун жуда муҳимдир. Ҳукумат янги саноат ва хизматларни ривожлантиришга кўмаклашишлари мумкин, бу эса битта секторга қарамликни камайтиради. Ушбу ёндашув янада мувозанатли ва динамик минтақавий иқтисодиётни таъминлайди, умумий барқарорлик ва ўсиш истиқболларини оширади.

Давлат-хусусий шерикликни (ДХШ) мустаҳкамлаш ҳар икки секторнинг кучли томонларини ишга солиш орқали минтақавий ишлаб чиқаришни ривожлантиришни мумкин. Давлат тузилмалари ва хусусий бизнес ўртасидаги ҳамкорлик ресурслар, тажриба ва хавфларни алмашишни осонлаштиради, бу эса янада самарали ва барқарор ташаббусларга олиб келади. Шаффоф қоидалар ва низоларни ҳал этиш механизмларини ўз ичига олган ДХШлар учун қулай муҳит яратиш уларнинг муваффақияти учун муҳим аҳамиятга эга.

Минтақаларда инновацион экотизимларни ривожлантириш рақобатбардошлик ва маҳсулдорликни ошириши мумкин. Илмий-тадқиқот ва ишланмаларни қўллаб-қувватлаш, технопарклар ташкил этиш ва стартапларни рағбатлантириш жонли инновацион муҳитни яратишга ёрдам беради. Бундай ёндашув нафақат инвестицияларни жалб қилади, балки доимий такомиллаштириш ва янги технологияларга мослашиш маданиятини ҳам ривожлантиради.

Ўзбекистондаги минтақалар ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш умумий имкониятларни очиши мумкин. Бир-бирини тўлдирувчи саноатлар жамланган ҳудудий кластерларни ривожлантириш билим алмашинуви, ресурслар алмашинуви ва қўшма ташаббусларни осонлаштиради. Минтақалараро ҳамкорлик янада интеграциялашган ва барқарор миллий иқтисодиётга олиб келиши мумкин.

Иқлим ўзгариши билан боғлиқ ортиб бораётган муаммоларни ҳисобга олган ҳолда, минтақавий ишлаб чиқаришни режалаштиришга иқлимга чидамлик стратегияларини киритиш жуда муҳимдир. Бунга ишлаб чиқариш жараёнларини ўзгарувчан иқлим шароитларига мослаштириш, барқарор қишлоқ хўжалиги амалиётини илгари суриш ва иқлимга чидамли инфратузилмага сармоя киритиш киради. Иқлим билан боғлиқ муаммоларга тайёргарлик кўриш орқали минтақалар ишлаб чиқариш тизимларининг узоқ умр кўришини ва барқарорлигини таъминлаши мумкин.

Ўзбекистон олға силжиб борар экан, ушбу истиқболдаги йўналишлар унинг турли ҳудудларида ишлаб чиқариш бўйича стратегик режаларни ишлаб чиқиш ва такомиллаштиришга хизмат қилиши мумкин. Инновацияларни қабул қилиш, барқарорлик ва ҳамкорлик ривожланаётган глобал муҳитни бошқариш ва мамлакатнинг фаровон ва мустақкам келажагини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Хулоса ва таклифлар.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон ҳудудларида ишлаб чиқаришни ривожлантириш бўйича стратегик режалаштиришни амалга ошириш иқтисодий ўсиш, барқарорликни таъминлаш учун улкан имкониятларга эга. Ўзбекистоннинг хилма-хил ижтимоий-иқтисодиёти тақдим этаётган ўзига хос муаммолар ва имкониятлар назарий асосларга асосланган, услубий ёндашувларга жавоб берадиган ва реал амалиётлардан хабардор бўлган мослаштирилган стратегияларни талаб қилади.

Ўзбекистон фаровон келажак сари ўз йўлини белгилар экан, инфратузилмадаги номутаносиблик, бозорга киришнинг чекланганлиги, малака ошириш, тартибга солиш муҳити ва ижтимоий-маданий омиллар каби муаммоларни тушуниш ва ҳал қилиш жуда муҳим. Мақсадли ечимлар, жумладан, инфратузилмага инвестициялар, бозорни осонлаштириш, малака ошириш дастурлари, тартибга солишни уйғунлаштириш ва маданий жиҳатдан сезгир ёндашувлар самарали стратегик режалаштиришга йўл очиши мумкин.

Ўзбекистонда минтақавий ишлаб чиқаришни жадал ривожлантириш йўлида ўзига хос мураккабликлардан холи эмас, лекин стратегик узоқни кўра билиш, ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлар билан минтақалар мамлакат иқтисодий фаровонлигига фаол ҳисса қўшувчи давлатлар сифатида пайдо бўлиши мумкин. Белгиланган муаммолар, ечимлар ва истиқболдаги йўналишларни ўз ичига олган ҳолда, Ўзбекистон ўзини глобал иқтисодий саҳнада барқарор ва динамик ўйинчи сифатида кўрсатиши мумкин, унинг ҳудудлари бутун халқнинг фаровон келажагини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.

Адабиётлар/Литература/Reference:

De Andreis, F. (2019) The Principles behind a Strategic Plan. Open Journal of Applied Sciences, 9, 240-245. doi: 10.4236/ojapps.2019.94020.

Dimitrou, H.; Thomson R. (2007): Strategic Planning for Regional Development in the UK, A review of principles and practices, Routledge

Forrester, J.W. (1992) Policies, Decisions and Information Sources for Modeling. European Journal of Operation Research, 59, 42-63. [http://dx.doi.org/10.1016/0377-2217\(92\)90006-U](http://dx.doi.org/10.1016/0377-2217(92)90006-U)

Ljiljana Vasilevska. Strategic planning as a regional development policy mechanism: European context. SPATIUM International Review. No. 21, December 2009, p. 19-26

Salet, W.; Faludi, A. (2000): Three Approaches to Strategic Spatial Planning, in: The Revival of Strategic Spatial Planning. Amsterdam, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, pp. 1–10.

Sartorio, S.F. (2005): Strategic Spatial Planning, in: DISP Journal 162, 3/2005, pp. 26–40.

Viktor Bondaruk, Ivan Komarovskiy. Strategic planning for regional development on the basis of the concept of "point of growth". Journal of Public Administration, Finance and Law. Issue 7/2015

Vujošević, M. (2002): Novije promene u teoriji i praksi planiranja na zapadu i njihove pouke za planiranje u Srbiji/Jugoslaviji, IAUS, Beograd.